

संपादकीय बदलती कौटुंबिक मानसिकता !

विभक्त कुटुंब पद्धतीनंतर आत एकांगी कुटुंब पद्धतीचा उगम होत आहे. या कुटुंब पद्धती फक्त पती-पत्नी आणि त्यांची अपव्यती पण एक किंवा दोन याला कुटुंब म्हणून संबोधलं जाऊ लागलं आहे. दैनंदिन जीवन जगण्यासाठी शूर्वीसंयुक्त कुटुंब पद्धतीचा विचार अमलात येत होता; परंतु कालांतराने बदल होत गेले. लोकसंख्या वाढत गेली आणि कुटुंबातील सदस्यांमध्ये संपत्तीची विभागणी होऊन या कुटुंब पद्धतीचा रूपांतर विभक्त कुटुंब पद्धतीमध्ये कधी होऊन गेलं हे काळाच्या ओघात कळलंच नाही. आज कुटुंबामध्ये आपणाला आजी-आजोबा फार कमी प्रमाणामध्ये दिसत आहेत. त्याचा परिणाम स्वार्थी कुटुंबातील सदस्य बनण्यासाठी झालेला दिसून येत आहे. आज प्रत्येक कुटुंबामध्ये प्रत्येक सदस्यांच्या गरजा ह्या फार मोद्राप्रमाणामध्ये वाढलेल्या आहेत. माणूस पैसे कमावण्याच्या संपत्ती जमवण्याच्या आणि त्यातून समाजामध्ये प्रतिशोध मिळविण्यासाठी केविलवाणा प्रयत्न करताना विसू लागला आहे. परंतु हे करत असताना कुटुंबातल्या प्रत्येक सदस्यांची स्वार्थी भावना त्या टिकाणी वाढलाचा दिसत आहे. पूर्वी कुटुंबातील हा योग दिशा देणारा, योग्य निर्णय घेणारा आणि सर्वांसाठी आदरणीय व्यक्ती म्हणून प्रत्येकाच्या मनामध्ये आदरणीय असायचा. अलीकडे कुटुंबातील हा बाब कुठेतरी फार कमी प्रमाणामध्ये दिसून येत आहे. याच तांत्रिक कुटुंबामध्ये विभक्त कुटुंब पद्धती असलेले तीन किंवा चार सदस्य यांपैकी आई-वडील आणि एक किंवा दोन मुले. या सदस्यांमधून कोणाचे बडील कमावते असतील, कोणाचे आई आणि बडील कमावते असतील. अशा कुटुंबामध्ये आपणाला असंच चित्र दिसून येत की ज्याच्या घरामध्ये फक्त बडील कमावते अहेत त्या बडिलांची किमत ठाराविक वयापर्यंत बन्यात चांगली असते. परंतु विशिष्ट बन्यात त्या कमवत्या पुरुषांची अवस्था त्या कुटुंबामध्ये अत्यंत दयनीय दृष्टिकोनानून आज होत आहे. ते कशमुळे तर कमावत्या पुरुषांचाबाबत महिन्याचा पगार झाल्यानंतर प्रत्येक सदस्याच्या गरजा पूर्ण केल्यानंतर त्या घरातील सदस्याकडून अर्थात त्या पुरुषांची पत्नी आणि मुले मुली यांच्याकडून त्यांना म्हणावे तेवढे स्थान मनामध्ये दिले जात नाही. प्रत्यक्ष घरामध्ये वागतानासुऱ्हा ते आपणाला दिसून येते. हे बहुताशी घरामधील वास्तव चित्र आहे... अशा परिस्थितीमुळे घरामधील सदस्यांचा सुंसंवाद दर्हालेला नाही. घरामधील सदस्य फक्त प्रत्येकाकडे स्वार्थी भावे च्या दृष्टिकोनानून आपलं नातं टिकवण्याचा प्रयत्न करतायेत. त्यामुळे पूर्वी आजी-आजोबांच्या माध्यमातून मिळवणारी संस्काराची शिदारी आज मुला-मुलीं, सुना-बाळांना मिळतच नाही आणि भविष्य र्मांकिमा करत असताना भूतकाळात काय झालं वर्तमानात काय होतंय आणि भविष्यात काय करायचे याची सांगड त्या कुटुंबामध्ये कोणीही घालायला तयार नाही. त्यासाठी कोणालाही वेळ नाही. ही बाब तर प्रकर्षित आपणाला ज्या कुटुंबामध्ये आई आणि बडील अर्थात पुरुष आणि महिला दोघेही कमावते असतील, तर त्या डिकाणी मुले-मुली आणि आई-वडिलांचा संबंध हा फक्त सुंदरीच्या दिवशीची येतै. त्या सुंदरी दिवशी त्या सर्वांमध्ये किंवा वेळ सुंदरांवाद होत असेल, विचारांची देवाणेवापास होत असेल, संस्काराचे बालकडू दिले जात असतील त्यावर मात्र सध्या प्रश्नचिन्ह निर्माण होत आहे. या परिस्थितीमध्ये अत्यंत महत्त्वाची भूमिका आईने निभावली पाहिजे. कारण आई हाच कुटुंबाचा अत्यंत महत्त्वाचा खांब असतो. त्या खांबामध्येच जर कुठेतरी बाधा असेल तर हे संस्कारारपै उभे राहणारं राच छत टिकेल का, याचा विचार करण्याची वेळ आलेली आहे. जर स्वतःच्या कमावत्या पतीकडून सन्मानजनक वागणूक मुलामुलीसाठे मिळत नसेल किंवा कमावते पती-पती यांच्यामध्येसुऱ्हा एकमेकांविषयीचा सन्मान आणि सुंसंवाद नसेल, तर अशा परिस्थितीमध्ये त्या घरातील मुलांसाठा काय चित्र दिसतांत याच्यावर विचार करण्याची वेळ आली. आई-वडील दोघेही कमावते असतील तर त्या दोघांमध्ये कुठेतरी अहंपणा भरलेला असल्यास त्या दोघांमध्ये समान आणि सुंसंवाद ग्रूप शक्त क्षमता आहे. त्यामुळे घरातील प्रत्येक सदस्य एकमेकांशी फक्त त्यांच्या गरजेपूर्वाचा स्वार्थी भावनेतून नातं जोडताना प्राधान्य देतात. त्यामुळे आताच्या विभक्त कुटुंब पद्धतीच्या जागी भविष्यात एकांगी कुटुंब पद्धती याला वेळ लागणार नाही. म्हणून सध्याच्या आई-वडिलांनी लक्षात घेतल घेतल पाहिजे की, आपल्या स्वतःच्या आई-वडिलांची अर्थात आजी-आजोबांची कुटुंबावाबदलची आणि कुटुंबातल्या सदस्यांबदलची जी काही मानसिकता होती, जे काही आपणाला संस्कार आपल्यात त्यांनी दिले, जे काही बालकडू दिले ते आठवा आणि आज ते आपल्या मुलांना देत आहोत का हा विचार करा.

आजची चित्रोळी

सहवास तुझा
जन्माचे सार्थक देतो !
तुझे करताना माझा
जीव हरखून जाते !!
मुकुंद कुलकर्णी, मुंबई

टाटा मुंबई आंतरराष्ट्रीय मैरेथॉन म्हणजे सलोखा, एकता, संरक्षण आणि विविधतेचा उत्सव - क्रीडा मंत्री दत्तात्रय भरणे

मुंबई (विशाल पाटील) : रिंगिं बेल कार्यक्रमात ते बोलत टाटा मुंबई आंतरराष्ट्रीय मैरेथॉन संबोधलं जाऊ लागलं आहे. दैनंदिन जीवन जगण्यासाठी शूर्वीसंयुक्त कुटुंब पद्धतीचा विचार अमलात येत होता; परंतु कालांतराने बदल होत गेले. लोकसंख्या वाढत गेली आणि कुटुंबातील सदस्यांमध्ये संपत्तीची विभागणी होऊन या कुटुंब पद्धतीचा रूपांतर विभक्त कुटुंब पद्धतीमध्ये कधी होऊन गेलं हे काळाच्या ओघात कळलंच नाही. आज कुटुंबामध्ये आपणाला आजी-आजोबा फार कमी प्रमाणामध्ये दिसत आहेत. त्याचा परिणाम स्वार्थी कुटुंबातील सदस्य बनण्यासाठी झालेला दिसून येत आहे. आज प्रत्येक कुटुंबामध्ये प्रत्येक सदस्यांच्या गरजा ह्या फार मोद्राप्रमाणामध्ये वाढलेल्या आहेत. माणूस पैसे कमावण्याच्या संपत्ती जमवण्याच्या आणि त्यातून समाजामध्ये प्रतिशोध मिळविण्यासाठी केविलवाणा प्रयत्न करताना विसू लागला आहे. परंतु हे करत असताना कुटुंबातल्या प्रत्येक सदस्यांच्या घरामध्ये विभक्त कुटुंब पद्धती आहेत. त्याचा परिणाम स्वार्थी कुटुंबातील सदस्य बनून येत आहे. आज प्रत्येक कुटुंब पद्धती आसलेले तीन किंवा चार सदस्य यांपैकी आई-वडील आणि एक किंवा दोन मुले. या सदस्यांमधून कोणाचे बडील कमावते असतील, कोणाचे आई आणि बडील कमावते असतील. अशा कुटुंबामध्ये आपणाला असंच चित्र दिसून येत की ज्याच्या घरामध्ये फक्त बडील कमावते अहेत त्या बडिलांची किमत ठाराविक वयापर्यंत बन्यात चांगली असते. परंतु विशिष्ट बन्यात त्या कमवत्या पुरुषांची अवस्था त्या कुटुंबामध्ये अत्यंत दयनीय दृष्टिकोनानून आज होत आहे. ते कशमुळे तर कमावत्या पुरुषांचाबाबत महिन्याचा पगार झाल्यानंतर प्रत्येक सदस्याच्या गरजा पूर्ण केल्यानंतर त्या घरातील सदस्याकडून अर्थात त्या पुरुषांची पत्नी आणि मुले मुली यांच्याकडून त्यांना म्हणावे तेवढे स्थान मनामध्ये दिले जात नाही. प्रत्यक्ष घरामध्ये वागतानासुऱ्हा ते आपणाला दिसून येते. हे बहुताशी घरामधील वास्तव चित्र आहे... अशा परिस्थितीमुळे घरामधील सदस्यांचा सुंसंवाद दर्हालेला नाही. घरामधील सदस्य फक्त प्रत्येकाकडे स्वार्थी भावे च्या दृष्टिकोनानून आपलं नातं टिकवण्याचा प्रयत्न करतायेत. त्यामुळे पूर्वी आजी-आजोबांच्या माध्यमातून मिळवणारी संस्काराची शिदारी आज मुला-मुलीं, सुना-बाळांना मिळतच नाही आणि भविष्य र्मांकिमा करत असताना भूतकाळात काय झालं वर्तमानात काय होतंय आणि भविष्यात काय करायचे याची सांगड त्या कुटुंबामध्ये कोणीही घालायला तयार नाही. त्यासाठी कोणालाही वेळ नाही. ही बाब तर प्रकर्षित आपणाला ज्या कुटुंबामध्ये आई आणि बडील अर्थात पुरुष आणि महिला दोघेही कमावते असतील, तर त्या डिकाणी मुले-मुली आणि आई-वडिलांचा संबंध हा फक्त सुंदरीच्या दिवशीची येतै. त्या सुंदरी दिवशी त्या सर्वांमध्ये किंवा वेळ सुंदरांवाद होत असेल, विचारांची देवाणेवापास होत असेल, संस्काराचे बालकडू दिले जात असतील त्यावर मात्र सध्या प्रश्नचिन्ह निर्माण होत आहे. या परिस्थितीमध्ये अत्यंत महत्त्वाची भूमिका आईने निभावली पाहिजे. कारण आई हाच कुटुंबाचा अत्यंत महत्त्वाचा खांब असतो. त्या खांबामध्येच जर कुठेतरी बाधा असेल तर हे संस्कारारपै उभे राहणारं राच छत टिकेल का, याचा विचार करण्याची वेळ आलेली आहे. जर स्वतःच्या कमावत्या पतीकडून सन्मानजनक वागणूक मुलामुलीसाठे मिळत नसेल किंवा कमावते पती-पती यांच्यामध्येसुऱ्हा एकमेकांविषयीचा सन्मान आणि सुंसंवाद नसेल, तर अशा परिस्थितीमध्ये त्या घरातील मुलांसाठा काय चित्र दिसतांत याच्यावर विचार करण्याची वेळ आली. आई-वडील दोघेही कमावते असतील तर त्या दोघांमध्ये कुठेतरी अहंपणा भरलेला असल्यास त्या दोघांमध्ये समान आणि सुंसंवाद ग्रूप शक्त क्षमता आहे. त्यामुळे घरातील प्रत्येक सदस्य एकमेकांशी फक्त त्यांच्या गरजेपूर्वाचा स्वार्थी भावनेतून नातं जोडताना प्राधान्य देतात. त्यामुळे आताच्या विभक्त कुटुंब पद्धतीच्या जागी भविष्यात एकांगी कुटुंब पद्धती याला वेळ लागणार नाही. म्हणून सध्याच्या आई-वडिलांनी लक्षात घेतल घेतल पाहिजे की, आपल्या स्वतःच्या आई-वडीलांची कुटुंबावाबदलची आणि कुटुंबातल्या सदस्यांबदलची जी काही मानसिकता होती, जे काही आपणाला संस्कार आपल्यात त्यांनी दिले, जे काही बालकडू दिले ते आठवा आणि आज ते आपल्या मुलांना देत आहोत का हा विचार करा.

